

Impressie uit de interviews met kwetsbare gezinnen rond afval
© SOM vzw en Ecolife vzw

In september 2015 bevroegen we tien kwetsbare gezinnen omtrent hun afvalbeheer. Vanuit deze gesprekken ontstond een duidelijker beeld op de concrete problematiek en beleving vanuit de doelgroep.

Eerst en vooral is het moeilijk de doelgroep als één geheel te beschouwen. Gezinnen met voornamelijk financiële problemen ondervinden andere drempels dan bijvoorbeeld personen met een fysieke beperking, of senioren. Vaker nog speelt er een combinatie van factoren bv. armoede, beperkt sociaal netwerk, fysieke en psychische problemen. Vaak is er wel een logisch verband tussen de ondervonden drempels en de subgroep waartoe het gezin of de persoon behoort. De bevroegde doelgroep werd geselecteerd op basis van bestaande contacten binnen Woonwijzer Meetjesland.

Over de hele lijn van de gesprekken viel het op dat de grote meerderheid van de bevroegde gezinnen goed wist hoe de verschillende afvalstromen correct gescheiden horen te worden. Met name bij de afvalfracties papier en karton, glas en PMD wist bijna iedereen wat mag en wat niet en hoe ze de gesorteerde fractie moesten aanbieden bij de afvalverwerker. Ook over de andere stromen was er informatie gekend. Dit wil niet zeggen dat dit steeds ook correct gebeurt.

“Mijn frituurolie, moet ik eerlijk zijn, die giet ik in mijn struiken. Het zou eigenlijk in flessen moeten en naar het recyclagepark. Maar het is zoveel moeite [fysieke moeilijkheden] en zo’n smerig werkje. ik begin er niet aan. Daarnaast kan ik zelf niet naar het recyclagepark [geen auto] waardoor het hier zo lang blijft staan...” respondent 7

“Vervallen geneesmiddelen moeten eigenlijk terug naar de apotheek. Wanneer ik naar de apotheker moet voor nieuwe medicatie maak ik mijn kast leeg en neem de vervallen doosjes mee. Maar als ik toevallig een stripje tegenkom met nog 1 of 2 pilletjes gooi ik het gewoon bij het restafval. Ik zou het apart kunnen leggen om het mee te nemen als ik naar buiten ga om het bij de apotheker langs te brengen, maar dat vergeet ik. Ik heb zoveel andere dingen aan mijn hoofd, moet je weten. Dan blijft het of hier liggen op mijn tafel of in mijn jaszak. Uiteindelijk belandt het dan toch nog in de vuilbak.” respondent 5

Toch kunnen we stellen dat de wil om goed te sorteren er meestal is bij gezinnen die het financieel moeilijk hebben. Immers, goed sorteren is goedkoper dan het afval ongesorteerd als restafval mee te geven.

“Ik krijg 50 euro leefgeld per week. Daarvan moet ik eten, kleren kopen, mijn huis proper houden,... en vuilzakken kosten €15 voor 10 zakken. Wat hou ik dan nog over voor die week? Gelukkig kosten de blauwe (PMD) zakken een pak minder. ... Ik ben er niet trots op, maar ik moet toegeven dat ik al wel eens een rol vuilzakken gepikt heb in de supermarkt. Anders kon ik mijn afval niet buiten zetten en stond het hier twee weken te stinken.” respondent 7

Geld is een belangrijke factor. Al is het een motivatie om goed te sorteren, toch blijkt ook goed sorteren vaak duur. Immers wanneer je de restfracties die opgehaald worden correct scheidt hou je een aantal dingen over die naar het recyclagepark gebracht moeten worden. Dit kost benzine en voor veel afvalfracties betaal je om het te mogen afzetten.

“Tegenwoordig moet je hier in het recyclagepark overal voor betalen. En alles kleiner dan 20 cm wordt niet meer aangenomen. Sinds kort ga ik met het paspoort van mijn dochter naar het recyclagepark in een andere gemeente. Daar is het meeste nog gratis en zijn ze minder streng.” respondent 2

Vier van de tien gezinnen gaven aan dat het voor hen **onduidelijk** is met wat je op het recyclagepark terecht kan en of je hiervoor moeten betalen. Zij kunnen vooraf niet inschatten wat een bezoek aan het recyclagepark zal kosten.

“We sorteren met plezier voor het milieu maar als we naar het recyclagepark gaan is het toch steeds afwachten wat het ons kost. Het is niet duidelijk waarvoor je moet betalen en ook niet hoeveel. En hoewel je gratis beurten krijgt moet je toch voor bepaalde afval betalen én ben je je gratis beurt kwijt. Wat is dan de bedoeling van de gratis beurt? Ik zoek zoveel mogelijk andere oplossingen...” respondent 3

Mobiliteit is een tweede belangrijke oorzaak. Zowel de eigen **fysieke gezondheid** als het beschikken over een **eigen wagen** hebben een grote invloed op de mogelijkheid om afval zo correct mogelijk te verwerken. Voor personen met een slechte fysieke gezondheid is het niet evident om bijvoorbeeld glas naar de glasbollen te brengen. Ook het verplaatsen van zwaardere afvalfracties, denk aan karton of kapotte toestellen of meubilair, is voor hen vaak zwaar of onmogelijk.

“De kringwinkel heeft mijn nieuwe zetel gebracht maar mijn oude zetel konden ze niet meenemen omdat hij te versleten was. Hij staat nog steeds in mijn woonkamer aan de kant geschoven. Ik weet niet hoe ik hem weg moet krijgen...” respondent 9

Veel gezinnen beschikken niet over een eigen wagen. Voor hen is het steeds weer een opdracht om alle afval bestemd voor het recyclagepark ook effectief daar te krijgen. Concreet wil dit zeggen dat dit afval gestockeerd wordt tot dat er een auto vol geladen kan worden. Het liefst gaat men op zoek naar iemand in hun **sociaal netwerk** met een (aanhang)wagen.

“Onze buurman rijdt regelmatig naar het recyclagepark. Hij heeft een grote aanhangwagen en laat ons steeds weten wanneer hij gaat. Hij wil niet dat we hem voor het vervoer of het containerpark betalen, maar we helpen wel met het sorteren en inladen van zijn spullen als het nodig is.” Respondent 1

“Ik stockeer alles zolang mogelijk tot ik een auto vol heb. Een vriend uit Brugge komt dan af en toe met de auto i.p.v. met de trein en dan laden we hem vol. Soms heb ik wel dingen die in de weg staan, beginnen te stinken of beesten aantrekken, maar ik wil mijn vriend niet vragen om met de auto te komen wanneer hij niet helemaal vol zou zitten.” Respondent 10

Sommige gezinnen hebben slechts een **beperkt sociaal netwerk** of een **netwerk zonder transportmogelijkheden** en moeten op zoek naar een andere oplossing. Zij regelen bijvoorbeeld een klusjesdienst (OCMW,...) om naar het recyclagepark te rijden. Maar deze klusjesdiensten zijn vaak betalend, dus wordt hier zo weinig mogelijk beroep op gedaan. Het gevolg is dat het afval lange tijd gestockeerd moet blijven of dat dit afval toch bij het restafval belandt.

“Soms gooi ik wel eens iets bij het restafval wat eigenlijk niet mag. Eén maal per jaar vraag ik de klusjesdienst om naar het recyclagepark te rijden, maar als ik alles moet bijhouden tot dan is mijn berging te klein. Vaker de klusjesdienst inschakelen kan ik financieel niet aan. Dat kost mij €10 per persoon per uur plus het voervoer én de prijs van het recyclagepark. Daarnaast komen de kleinkinderen vaak op bezoek en wil ik geen gevaarlijke dingen zoals kapotte lampen of scherven in huis hebben waaraan zij zich kunnen verwonden.” Respondent 8

Zoals in de voorbeelden hierboven al duidelijk werd heeft ook het **woningtype** een invloed op de omgang met afval. In een klein appartement is het minder evident om afval te stockeren voor het recyclagepark en moet het snel en dus in kleine hoeveelheden weggebracht worden, wat dan vaak weer geld aan vervoer en (gratis) beurten bij het recyclagepark kost. In een groter appartement of huis kan het afval langer gestockeerd worden om zo bovengenoemde kosten uit te sparen maar is er het risico op geurhinder, ongedierte, schimmel, aanvreten door giftige substanties, ... die dan weer een negatieve invloed hebben op de woonkwaliteit en omgeving.

Tot slot is een laatste factor uit de gesprekken het **(tijdelijk) niet inzien van de zin van het sorteren**. Vaak hebben mensen uit de doelgroep andere acute probleemsituaties (drugsproblematiek, depressie, negativisme, gezondheid, deurwaarders,...) die de zin van het sorteren op de achtergrond dringen.

Uit de gevoerde gesprekken bleek het meestal om een **mix van** bovenstaande **factoren** te gaan. Verschillende gezinnen gaven ook aan dat **foutief sorteren vaak een pragmatische oplossing** vormt voor één van de bovenstaande oorzaken. Maar uit de gesprekken kwamen evenzeer **creatieve oplossingsstrategieën** voor hun problemen.

Beroep doen op het eigen sociale netwerk blijft de meest voor de hand liggende oplossing om oorzaken als vervoer of een slechte fysieke gezondheid aan te pakken. Maar ook bevriende schroothandelaren of medewerkers van straatveegdiensten nemen al eens afval bestemd voor het recyclagepark mee als vriendendienst.

Opvallend is ook dat bevraagde gezinnen zoveel mogelijk hergebruiken. In eerste instantie geven de gezinnen voorwerpen zelf een tweede leven. Bijvoorbeeld oud textiel wordt als vod of dweil gebruikt. Maar ook het doorgeven van spullen aan kennissen of de kringloopwinkel is een gratis oplossing voor veel spullen. Het heropladen geeft batterijen dan weer een tweede leven zonder dat er afval aan overgehouden wordt.

“Ik verkoop mijn oude spullen of kleren op de rommelmarkt of doe ze naar de EcoShop. Zo hou ik er zelf nog een centje aan over. Al is het maar om het andere afval naar het recyclagepark te brengen.”
Respondent 5

“De kinderen verkopen hun oude schoenen en speelgoed en zo hebben ze wat geld om iets nieuw te kunnen kopen” respondent 3

Hetzelfde gezin (respondent 3) met 9 kinderen bespaart op PMD-zakken door te gaan winkelen in Nederland waar er statiegeld staat op pet-flessen.

“Onze PMD-zak zat vroeger na twee dagen vol, nu pas na een week doordat we de petflessen terug mee naar Nederland nemen. Het is daar trouwens sowieso veel goedkoper winkelen voor etenswaren. Twee keer profijt!” respondent 3

Een gepensioneerde man koopt bewust producten met zo weinig mogelijk afval. Soms valt het iets duurder uit, maar dat bespaart hij dan weer op zijn vuilzakken. Een alleenstaande moeder onder schuldbemiddeling daarentegen moet haar vuilzakken stelen om haar afval buiten te kunnen zetten.

Naast de eigen oplossingsstrategieën brachten de gesproken gezinnen ook mogelijke meer **structurele veranderingen** aan die kunnen bijdragen aan een oplossing voor de drempels waarmee zij kampen.

Uiteraard is in de vuilzak de prijs van de omhaling van het afval inbegrepen naar het principe dat wie weinig afval produceert minder betaalt. Er wordt geopperd voor een **progressief tarief** voor wie het

moeilijk heeft. Hetzij via vuilbakken, eventueel met een weegstelsel (diftar), hetzij via goedkopere vuilzakken via het OCMW.

Wat betreft de afvalfracties die niet worden opgehaald gaan er verschillende stemmen op om ook **andere fracties enkele malen per jaar op te halen aan een betaalbaar tarief**. Specifiek is er voornamelijk vraag naar betaalbare ophaling van groot huisvuil en betaalbare hulp om afval tot in het recyclagepark te krijgen. Het besef leeft dat niet alles gratis kan. Toch zou één gratis ophaling per jaar zeer welkom zijn. Voor een van de bevrageden met een slechte fysieke gezondheid zou de ophaling van glas een ware ontlasting zijn.

Zoals eerder aangegeven vragen vier van de tien gesproken gezinnen om een **goedkoop en duidelijker beleid bij de recyclageparken**. Zij willen graag aan de hand van eenvoudige informatie op voorhand kunnen inschatten welke restfracties gratis zijn en welke betalend, hoe zij eventueel hun afval beter kunnen scheiden om de betalende fracties te beperken, enz.

“Wat juist in welke container mag hoor ik daar wel van een van de medewerkers. Maar hoeveel kost het mij? Dat zou ik graag vooraf weten! Betaal ik een bepaald bedrag per keer? Of per gewicht van een bepaald soort afval? Ik heb nu het gevoel dat dit afvangt van medewerker tot medewerker, en van recyclagepark tot recyclagepark.” respondent 3

De laatste twee voorgestelde oplossingen komen van bij onze Noorderburen.

Het eerste voorstel wil besparen op de kosten van de pmd-zakken door de **uitbreiding** van het **statiegeldprincipe** van glazen flessen naar petflessen en eventueel andere fracties uit de pmd-zak.

“Winkelen moeten we toch. Telkens ik naar de winkel ga kan ik dan gratis mijn oude flessen terug inleveren. Als ik ze dan weggooi verlies ik geld.” respondent 5

Het tweede focust voornamelijk op het onmiddellijk kunnen verwijderen van afval door middel van **sorteerpunten per wijk**. In Nederland vind je om de paar straten ondergrondse containers waar je het grootste deel van je afval kan sorteren.

Bovenstaande oplossingen komen steeds vanuit de eigen persoonlijke drempels, horende bij de specifieke doelgroep. Wat financieel een oplossing is (bv. statiegeld) is daarom geen oplossing voor personen of gezinnen met een beperkte mobiliteit. Daarom is het belangrijk om verder uit te zoeken welke doelgroepen met welke specifieke problemen kampen en te zoeken naar oplossingen die rekening houden met de verschillende drempels van de verschillende doelgroepen. De bevindingen uit de gesprekken worden in elk geval meegenomen in de verdere ontwikkeling van een groepsmethodiek en een individuele methodiek om te gaan werken rond afval met kwetsbare gezinnen.

Interviews en verslag: Gert Parmentier

Meer info over het project of de ontwikkelde methodieken:

SOM vzw

Bert Seys

Moeie 16a, 9900 EEKLO

info@SOMvzw.be

T. 09 376 71 00